

GAZETA

MINTI REVIZIONISTĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
ARAD, STR. NICU FILIPESCU 30.ORGAN DE DOCUMENTARE
APARE SĂPTĂMÂNALREDACTOR ȘI EDITOR
ISAIA TOLAN

Românii săcuizați

Sunt ca niciodată 'n 16 dela des-
bire la ordinea zilei deromânizării
de Săcuime. La congresul general
toamna aceasta al „Astrei” s'a
zidit dovada că mare parte a Să-
cuimii se adevărește la un examen
x-licial al sângelui românească, și
u. dat alarmă pentru readucerea a-
tărilor frați pierduți la sânul ne-
rății. La adunările Asociației gene-
rice a românilor uniți, la adunările
parții ortodoxe române, aceeași a-
pătimă, același apel. La Sfântu-Ghe-
dehe apare din toamna aceasta o
zeta, „Neamul Nostru”, care și-a
riaput cu osebire să țină trează a-
șoia asupra acestor români desră-
neținați, și-a început în săptămânile
dau urmă să publice apeluri cu mare
șumet pentru adunarea datelor din
stăruie sat despre naționalitatea inain-
găilor celor din Săcuime. Presa
olonică, apoi, secondează cu lauda-
cun stăruință apelurile-acestea, ac-
tunea aceasta pentru reromâniza-
rii celor desprinși în Săcuime dela
apl neamului.

ne bucură atenția aceasta ce se
deuneia dintre cele mai importante
reale românești, dar nu putem
re-șpune că ne și îngrijorează.
ne este teamă de zicala stră-
ni: Vorbă multă, ispravă puțină.
Orăncă-i foarte necesară trezirea
deștiinței românești la datoria de a
in ajutorul acestor frați pier-
și-i foarte necesar să știi
lupti în Săcuime că nu ești
ur ci ai la spate o opinie ro-
mânească care-ți urmărește strădu-
dar atâta-i prea de tot puțin
când sprijinul principal, spri-
statului, lipsește sau e derizo-
Nu putem să uităm declarațiile
a dat deunăzi „Curentului”
și S. Sa Mitropolitul Vasile Su-
al Blajului: 250 de mii de lei
an, adică un sfert de milion,
și subvenția ce-o dă statul
tru edificări de biserici unite
păată Săcuimea, și tot atâta: un
de milion, e subvenția ce se dă
tru edificări de biserici ortodoxe!
să zicem în fața unei asemenea
tribuirii a statului la renaționa-
rea desromânizării din Să-
ce? Și ce să zicem în fața știrii
„Universul” de ieri, după
desromânizarea se continuă și
zi, făcută prin școlile maghiare
tat? Aceasta-i contribuția oți-
lății la acțiunea de recucerire a
României?

m subliniat numai lucrurile
ea, pentru că dacă am trece și la
mai esențiale: la partea eco-
că de contribuție dată de stat
mii de reromânizare a fraților
și din Săcuime, ne-am vedea
să tragem foarte rele concluzii
năvire la auspiciile acțiunii a-

Ce are cu Jankapuszta
partidul maghiar?

— O îndrăzneală care uimește —

Am mai semnalat și altădată
vinovata complicitate a presei ma-
ghiare dela noi cu oficiile de
propagandă ungurești, pe chestiu-
nea atentatului dela Marsilia.

Precum s'a putut vedea mereu
dela mizerabilul atentat incoace,
știrile presei maghiare din Ardeal
nu se deosebesc prin nimic de
ale presei din Budapesta, căutând
nu numai să falsifice adevărul in
ce privește legăturile Ungariei cu
teroriștii, ci să prezinte drept in-
stigatori și calomnatori, drept
uneltitori in contra păcii, pe cine
nu scrie la fel ca presa ungu-
rească.

Până acum însă, cel puțin,
instigația aceasta se făcea nu-
mai prin știri. Adecă angajând
redacția respectivă numai prin
titlurile și prin tehnica telegra-
melor cu pricina.

Iată că oficiosul partidului
maghiar, „Keleti Ujsag”, face
acum saltul la care ne puteam
aștepta, și trece la pledoarii re-
dacționale directe pentru ire-
denta ungurească înhăitată cu
teroriștii, și la acuzațiuni dea-
semenea directe la adresa Ro-
mâniei.

In n-rul din 15 Noembrie al
numitului oficios, se scriu in pa-
gina a doua, in legătură cu are-
stările de teroriști refugiați in Ro-
mânia, următoarele:

„Presa bucureșteană se ocupă in
articole mari de arestarea lui Liuba
Andreev, aghiotantul conducătorului
macedonean Mihailoff. Mai scriu
ziarele și despre-o altă arestare, a
unui emigrant croat Gradicek. N'ar
fi in aceasta nimic deosebit, dacă
n'ar adăuga că Gradicek a stat in
„tabăra dela Jankapuszta”. Presa
bucureșteană ar trebui să știe, că
trimișii speciali ai ziarelor parisiene
au constatat că tabăra dela Janka-
puszta e de domeniul fanteziei, și
că lansarea unor astfel de știri nu-i
altceva decât instigație. O instigație
de-o parte in contra Ungariei, iar
de altă parte in contra ungurimii
din Ardeal, pentru că nu odată s'a
intâmplat că au voit să ponegrească,
prin pomenirea pusei Janka, pe
ungurii din România.”

„De altfel — continuă după a-
ceasta „Keleti Ujsag” — agentia Ra-
dor anunță următoarele”, — și re-
produce cele ce anunță agentia se-
mioficioasă românească: că s'a sta-
bilit că Gradicek a stat la Janka-
puszta.

Să reținem deci bine această
scandaloasă pledoarie pentru com-
plicității din Ungaria ai atentatorilor,
și această și mai blestemată acu-
zare a presei românești. Publi-
când — pentru că să poată spune
că-i corect — și comunicatul agen-
ției semioficioase, care prezintă 'n
calitatea ce o are o asemenea
agenție rezultatul unor cercetări
nu gazetărești ci oficiale, „Keleti
Ujsag” a extins implicit și la
oficialitatea românească acuzația
ce a adus-o presei românești: CĂ
MINTI. VORBIND DESPRE
JANKAPUSZTA ȘI UNICĂND
JANKAPUSZTA N'A EXISTAT
DECĂT IN FANTEZIA UNOR
CALOMNIATORI, ȘI CĂ IN-
STIGA, „DE-O PARTE IN CON-
TRA UNGARIEI, IAR DE-ALTA
PARTE IN CONTRA UNGU-
RIMII DIN ARDEAL”.

Se poate mai mare blestemăție
decât comentariul acesta intro-
ductiv ce-l face oficiosul partidu-
lui maghiar comunicatului agen-
ției Rador?

Să nici nu mai vorbim despre
minciuna sfruntată, după care „tri-
mișii speciali ai ziarelor parisiene
au constatat că tabăra dela Janka-
puszta e de domeniul fanteziei,
și că lansarea unor astfel de știri
nu-i altceva decât instigație”. Când,
unde, cine dintre trimișii ziarelor
parisiene a făcut această constata-
re? Fiindcă toată lumea știe
contrarul: că trimișii presei pari-
siene au găsit in Ungaria nu o
Jankapuszta, ci o duzină întreagă!

Trecând peste această sfrun-
tată minciună a oficiosului, să
ne oprim la finalul comentaru-
lui: la instigația in contra un-
gurilor din Ardeal, făcută prin
„pomenirea” (rețineți cuvântul:
prin simpla pomenire!) a ble-
stematei Jankapuszta.

Și să ne oprim mai ales la
stilul acestei blestemății a lui
„Keleti Ujsag”. Remarcați că
finalul comentariului nu e de-
cât șmecherește despărțit prin-
tr'un punct de minciuna refe-
ritoare la ceea ce au constatat
trimișii speciali ai presei pari-
siene, și că, citită bine, fraza e
aceasta: Trimisii speciali ai zia-
relor parisiene au constatat că
Jankapuszta-i o minciună și o
instigație făcută de-o parte in
contra Ungariei, iar de altă
parte in contra „maghiarimii”
din Ardeal!

Așa se poate scrie la noi, pe
vreme de cenzură, într'un ziar
maghiar care angajează un par-
tid cu răspundere!

Pe „Keleti Ujsag” și pe par-
tidul său le înțelegem. Nu ne
poate mira nicio îndrăzneală
a lor, nicio identificare a lor
cu Ungaria. Dar cine a lăsat să
se tipărească această ofensă la
adresa minorității maghiare de-
la noi, că ungurii de-aici s'ar
identifica in bloc cu protectorii
din Ungaria ai bandei dela
Jankapuszta?

Să adăugăm la cele de mai sus
plângerea din 15 crt. a lui „Buda-
pesti Hirlap” in contra presei
maghiare din Iugoslavia pentru că
demască legăturile Ungariei cu
teroriștii, și 'n special in contra
lui „Napló” din Șubotia, pentru
articolul din n-rul din 13 crt.
intitulat: „Ancheta polițienească
dela Marsilia a stabilit indiscutabil
vinovăția Ungariei”.

Precum reiese din plângerea lui
„Budapesti Hirlap”, „Napló” din
Șubotia e o gazetă ungurească
sadea. Dece presa maghiară din
Iugoslavia poate fi obiectivă, iar
cea maghiară dela noi trebuie să
instigheze in pledoariile ei pentru
Ungaria in contra României?

O comemorare
iredentistă

„Pesti Hirlap” din 13 Nov.
aduce la cunoștință că in
vederea celei de a 14-a ani-
versării a ratificării tratatului
de pace dela Trianon de
cătră parlamentul unguresc
(13 Nov.), „Liga Revizio-
nistă a cerut capilor dife-
ritelor hiserici să amintească
preșilor lor in chip potrivit
importanța tristă a acestei
zile, și să pună să se tragă
un anumit timp clopotele
in semn de doliu. Liga Re-
vizionistă a cerut deasemenea
directorilor de școli, să a-
rate școlărilor lor in cadrul
unor serbări de doliu „pa-
cea dela Trianon”, și să-i
îndemne la iubire de patrie
și la neclintită credință față
de națiune.”

O poveste cu-o
reformă agrară
camuflată

Își va mai fi amintind poate
cineva de tîmbălaul cu care a
venit la putere, acum doi ani și
o lună, generalul Iuliu Gombos.
Nu mai puțin de 95 de puncte
de program au umplut atunci
su letele credule de mirajul refor-
melor și-al altor imbunătățiri ce
făgăduia să le aduca Ungariei
feudale noul regim, 95 de puncte
de program cari s'au tot inmulțit
apoi in campaniile alegerilor par-
țiale și in toiu intaielor făgăduiei
din parlament, până s'au bagate-
lizat și s'au neantizat de a rămas
din ele numai limonada literară
dela așa-zisa „săptămâna națională
a muncii” din Noembrie anul
trecut, dozată in 15 puncte ce nu
mai făgăduiau acum nimic.

Promitea, intre altele, generalul
Gombos, să aduca o reformă agr-
rară. Avusese deci curajul dănsul
care era creația unui sistem feu-
dal și moștenea un parlament și
un partid de feudali, să se atingă
de cea mai arzătoare bubă ungu-
rească. Adevărat că nu se lansa
in făgăduieli cari să-l coste a
doua zi portofoliul. Nu promitea
să desființeze nici fidei-comisurile,
acele gigantice moșii familiare le-
gal intangibile, și nici uriașele
latifundii alienabile ale magnaților,
municipiilor, episcopilor sau al-
tor stăpâni ai Ungariei feudale.
Promitea numai să facă coloni-
zări, pe pământuri cari s'ar vinde
statului pentru că stăpânii lor nu
pot achita impozitele, sau cari
s'ar oferi spre vânzare ca să se
salveze cu prețul lor restul mo-
șiilor îndatorate.

Promisiunea aceasta voia să fe-
ricească pentru moment numai
un număr mai mic de proletari
agrari sau urbani. Se promisese
înființarea a 20 de sate noi. Dar
cum cifra s'a fixat in campania
electorală (de cătră ministrul de
culte Homan), numaidecât a sărit
opozitia și a multiplicat-o de 50
de ori. Contra-candidatul, fostul
prim-ministru. Friedrich, a arătat
alegătorilor că e nevoie de 1000
de sate noi. Și au venit apoi alții,
cari au vorbit despre 1500, des-
pre 2000 de sate ce trebuie în-
ființate prin colonizări, printr'o
reformă agrară camuflată.

Discuția aceasta s'a incins intr'o
vreme cu toată aparența de se-
riozitate. In ședința dela 15 No-
embrie anul trecut a parlamentu-
lui, s'a discutat cu toată aprin-
derea despre cele 1000, 1500,
2000 de sate, până când minist-
rul de agricultură a venit și a
pus punctul, arătând că mai mult
de 20 de sate nu se pot înființa
in niciun caz.

Până astăzi nu s'a înființat însă
nici unul. E unul singur astăzi,
in discuție, unul care n'are ne-
voie să fie înființat, deoarece e
numai simbolic: un sat pe hârtie
care să cuprindă pe toți săcuii
repatriați in Ungaria.

Ungaria se pregătește să comemoreze pe Atila

Funcționează la Budapesta, sub președinția faimosului iredentist și fost ministru de origine șvăbească Iuliu Pekár, o societate așa zisă „Iuranică”, care și-a propus să redăsește în unguri (parcă tare se simțea nevoia!) străvechile virtuți asiatice. Iar în vremea din urmă face înținse pregătiri ca să comemoreze pe Atila, dela împărățirea căruia peste Europa centrală se împlinesc după anumite socoteli, între anii 1935—1937, 1500 de ani.

În legătură cu pregătirile acestea a apărut în „Pesti Hirlap” din 22. I. 1933 un lung articol al hunului Iuliu Pekár, din introducerea căruia aflăm că „pomenirea aceasta este o pomenire dățăloare de suflet, de putere, de curaj, și i importantă îndeosebi în momentele acestea de istovire, când trebuie să reînviem din mutilare”. Hunul de origine șvăbească descrie apoi împărăția europeană a „strămoșilor ungarilor”, la care trebuie să viseze ungarul trianonic, și după ce amestecă fără nicio noimă fapte istorice cu legende create de imaginația silită a poezilor maghiari din secolul trecut, ne vorbește cu enorm regret despre sărutul și despre pumnalul închipuitei Ildiko (creație a poezilor ungarilor), care a pus capăt împărăției lui Atila și a făcut ca centrul politic al Europei să nu mai fie în Ungaria, ci — peste 350 de ani — la Paris. „Iată, acesta-i tragicul nostru turanic! — exclamă hunul de origine șvăbească —; a depins de sărutul și de pumnalul ocelei Ildiko, că centrul de dominație al Europei nu mai e pe pământul maghiar de astăzi dintre Dunăre și Tisa, ci s'a mutat la Paris!”

„Toate acestea ne vin acum în minte, când ne ocupăm cu pregătirea jubileului lui Atila”.

„Pregătirile — spune d. Pekár apoi — sunt în curs, și putem deja să erătăm, ca rezultat al tratativelor preliminare ce s'au dus, că atât frații noștri finlandezi și estonieni, cât și cei bulgari și turci, sunt de acord că jubileul de 1500 de ani al suirii lui Atila pe tron trebuie sărbătorit printr'un congres cultural turanic aici pe pământul unguresc, de unde în numele sănătății și-al forței regele sălăpân peste lume al hunilor și-a pocnit în cele patru părți ale lumii, spre nașunile degenerate, „biciul lui Dumnezeu”. E probabil că, în frunte cu japonezii, se vor atașa acestei mișcări și nașunile înrudite din extremul orient.”

În încheiere ni se spune, că se va boțea după Atila un pod ce se va face peste Dunăre în capătul însulei Margareta, și că se va ridica în mijlocul Dunării, lângă podul acesta, o statuă ecvestră a regelui hunilor, ca simbol al forței care rezistă timpului.

De prisos să mai stăruim asupra imprestiei ce o va face evocarea aceasta iredentistă a „biciului lui Dumnezeu”, și mai cu seamă să vorbim despre an-

ticiparea aceasta a adeziunii turcilor, după ce Turcia s'a pronunțat energic în toamna aceasta în contra oricărei revizuirii a tratatelor de pace și s'a alipit înfelegerii balcanice, rupând o franc cu fraternitatea ungurească. Vom releva însă că planurile acestea ale șvabului hunicizat Iuliu Pekár sunt desăprobate chiar de unguri, și-anume prin același „Pesti Hirlap”, oficiosul Ligii Revizioniste.

În numărul din 10. VIII crt al numărului ziar, d. Hegedüs Lorant — care deasemenea este un animator al străngerii legăturilor cu Turcia și Bulgaria — a publicat un articol în care se declară împotriva inițiativei Societății turanice, atrăgând atenția asupra proastei impresii ce-o va face această inițiativă în străinătate.

Duminică s'a ținut la Budapesta adunarea generală a organizației studenților catolici „Foederatio Americana”, botezată astfel după sfântul Emeric, al doilea sfânt unguresc.

Vom cita — după „Pesti Hirlap” din 13 crt. — următoarele, din darea de seamă a docentului Elemér Schwartz, secretarul general al Federației:

„Sub egida turanismului mișună azi în jurul turnului păgănesc din Buda Veche și 'n jurul calului alb (care se jertfea pe altarele ungarilor păgâni, — n. tr.) întemeietori de religii. Acceptăm și sprijinim bucuros dragostea, prin turanism, de popoarele înrudite cu noi, dar considerăm lucru păgănesc, necivilizat și prostesc tot ce vrea să readucă la superstiții sufletul unguresc cizelat prin religie într'o mie de ani. E nebun sau bestial cine vrea să strice ungarimea prin rempingerea ei în păgânism. În milenara arhivă de legi a Sfântului Ștefan nu-i loc pentru păgâni cari adoră calul alb sau cari adoră sângele! Am putea să facem apel la lege, când vedem cum apar în publicitate în țara Sfântului Ștefan și în societatea academică a aceluia samani și idololatri moderni (șamani se chemau preoții păgâni ai ungarilor, — n. tr.), dar catolicismul, în frunte cu American, este destul de tare ca să păstreze spiritul patriotismului adevărat și religios”.

Accidentul dela cursele levantiste dela Ceaba

„Pesti Hirlap” și celelalte ziare budapestene din 6 Nov. crt. au vestit un grav accident întâmplat la niște curse levantiste — adică ale armatei neregulate a tineretului care n'a ajuns încă la recrutare — organizate cu o zi înainte în orașul Ceaba, învecinat cu frontiera românească.

S'a întâmplat, anume, că năvăindu-se unul dintre cei 30 de cai și sălbăticiindu-se apoi și ceilalți, toți caii au dat iureș peste public, călcând în picioare și rănind grav pe căpitanul Bela Bac-

BIBLIOGRAFIE

„Temesvári Hirlap” din 15 Noembrie crt. publică o lungă recenzie — din care nu aflăm de altfel decât laude — a cărții „National states and national minorities” a d-lui C. A. Macartney, apărută acum la tipografia Universității din Oxford. În ziarul budapestan „Uj Magyaraság” din 12 Nov. crt. se recensează în chipul cel mai laudativ o altă carte a d-lui Macartney: „Hungary”, apărută la Londra, în editura Ernest Benn. Ni se destăinuie că-l o carte revizionistă.

D. Macartney, după cum se știe, a făcut astă vară o călătorie de studii prin România, și „Magyar Kisebbség” destăinuie că în Bănat l-au preocupat în foarte mare măsură bulgarii dela Vinga, asupra cărora l-a atras atenția partidul maghiar. Pentru că să fim lămuriiți, d. Macartney, are nevastă bulgăroaică.

Să fie adevărat?

„Pesti Hirlap” din 13 Nov. crt. publică o telegramă din Londra în care se afirmă că mitropolitul Jorkului dr. Temple, al doilea cap al bisericii anglicane după mitropolitul de Canterbury, ar fi spus următoarele în predica ce a ținut-o cu prilejul aniversării din anul acesta a armistitiului:

„Se constată tot mai mult și mai mult, că așa zisele tratate de pace dela Versailles și Trianon n'au creat o pace adevărată ci numai au prelungit starea de război, încât revizuirea tratatelor e o condiție indispensabilă a păcii adevărate și sigure”.

Reproducem sub cea mai mare rezervă cuvintele acestea pușe de oficiosul Ligii Revizioniste în gura mitropolitului englez, deoarece „Pesti Hirlap” a mai fost prins de câteva ori — nu mai departe decât în anul acesta — atribuind unor sau altor străini declarații pe cari nu le-au făcut. E astfel notoriu modul scandalos cum a falsificat oficiosul Ligii Revizioniste declarațiile vicepreședintelui comisiei pentru Europa centrală a Camerei deputaților francezi, punând în gura d-lui Souiller cuvinte cu totul contrare celor rostite de dsa cu prilejul vizitei făcute în Ungaria la începutul toamnei.

kai, pe consilierii comunali Horvath și Galli, pe șef-medical dr. Donner și pe Ludovic Velics, șeful expoziției din Ceaba al firmei Shell.

Aceasta-i t r a g i c a întâmplare, și dacă trebuie să regretăm pășania celor 30 de copilandri de pe cai, n'o vom regreta pe-a celorlalte cinci victime, pentru că nu poți deplânge pe cine pune niște copii să se joace de-a războiul atunci când locul li-l o carte sau la jocuri nevinovate.

Coloniile germane din Dobrogea

Sub titlul de mai sus a apărut acum opt ani la Cernăuți o monografie care e lucrarea cea mai minuțios documentată ce se cunoaște până azi, asupra așezărilor germane din Dobrogea, dela ivirea acolo a coloniștilor nemți plecați din Basarabia rusească, și până astăzi.

Controlând toate câte s'au scris în nemțește, fie 'n ziare fie 'n descrieri de călătorii și monografii despre coloniștii germani dela gurile Dunării, reproducând date ale altora, complectându-le cu date de-o minuțiozitate de chimist ce le-a adunat de prin toate satele dobrogene cari au avut de-a face cu acești coloniști, d. Ioan Georgescu, profesor pe vremea aceea la Constanța, astăzi canonic la Orade, a dat la iveală o carte de neprețuită valoare documentară și de hotărâtă însemnătate politică ce trebuie chiar dintru început relevată.

Se arată 'n ea — în ce privește partea politică — două lucruri vădite cu temeinicia pe care-am amintit-o: că afirmațiile unor sau altor călători germani despre persecuțiile de cari ar fi împărțit statul român pe acești coloniști pe cari nu l-a chemat în țară, ci au venit singuri, sunt simple, dar nu tot atât de nevinovate pevești; și că, dimpotrivă, România a avut față de ei o purtare demn-generoasă, menționându-le înprețăririle din vremea când Dobrogea era turcească și complectându-le.

Concluziile acestea, pe cari discredita generozității și demnității ne-ar împiedica să le evidențiam, sunt foarte bine de știut atunci când România e poate cea mai bărbătită dintre toate țările în legătură cu tratamentul ce-l asigură minoritarilor.

Vom trece, după această subliniere, la constatările celelalte ale broșurii.

De când — și de unde — avem așezări germane în Dobrogea?

Autorul a descoperit întâiele apariții germane la 1840. Veniseră din Basarabia rusească, deși la data aceea aveau peste Prut o situație economică prosperă. Cel plecați spre Dobrogea au plecat fie din cauza împușnării pământului agricol, pricinuită de sporirea populației și de restricția legii rusești de colonizare, care oprea vânzările, implicit cumpărările de pământuri, fie din cauza recoltelor proaste, bolștilor de vite, ciumei din 1837, cutremurul de pământ din 1838, etc.

Întâial lucru ce trebuie spus despre acești primi coloniști germani, dela 1840, este că migrațiunea lor n'a avut niciun caracter de colonizare. De aci așezările lor sporadice și temporare, foarte minuțios arătate de autorul „Coloniilor germane din Dobrogea”. Imigrații aceștia s'au așezat definitiv abia pe la 1850, în coloniile Tulcea, Malcoci, Atmagea, Cateloi și Ciucurova.

Din perioada a doua (1873—1883) sunt coloniile: Cogealac, Tarverde, Facrla, Caramurat, Colilla, Constanța și Cogealia. Pricinile acestor a doua migrațiuni din Basarabia au fost cu totul altele decât ale celei dintâi: desființarea autonomiei coloniilor germane, cari erau subordonate unui comitet insti-

Minoritățile noastre

tuit prin legea din 1818; au narea lor (școlară și blăcească) de autoritatea imperiului și introducerea obligativității viciului militar (1873).

Iar din perioada a treia, tează coloniile Cobadin, Sarlig și cele mai puțin însemnate Mangalia, Caracicola, Osmanli, Osmanfacă și Ville-noi de lângă Constanța. Migrațiunile acestora fură pricinuite de politica mai șovinistă începută de siala de pe la 1870, și s'au dreptat deopotrivă în spre brogea și America. (E de ațtit aci, că bărbitorii, cu alror acuzații la adresa tratatului românesc se ocupă, cum am arătat, autorul, atribuie Rusiei ceea ce se re la persecuția împotriva acestora recentii pribegii de peste Prut cari, după ce vor fi staționați puținel pe pământul românesc au luat drumul Americii).

În privința caracterului general al coloniilor acestora din Dobrogea, ni se arată că e foarte mare numărul șvabilor (origini din Alsacia). Lucrul e firesc fiind că acești coloniști veniți din Basarabia, unde zările șvăbești erau numeroși în matriculele din Dobrogea și 'n alte însemnări, faptul se vedește prin numele frazești ale coloniștilor, după de altfel o vădesc și numele lamente folkloristice, urmăriți d. I. Georgescu până 'n amănuntele cele mai mici și până cele mai neguroase veacuri (la

Vom remarca încă două lucruri din monografia „Coloniile germane din Dobrogea”. Curățenia coloniilor acestora, care contează nemțește cu orientarea dobrogean și se recomandă primul rând atenției societății cari se ocupă cu satul dobrogean. Și al doilea: prosperitatea coloniilor în chestiune.

Revenim cu aceasta din la tratamentul românesc. rgimul turcesc, neavând grunul turcesc niciun plan colonizare, se arăta coloniile o suprafață arabilă și ei în cât puteau și cât le convor dintr'nsa. Nepurtându-se grijă așezărilor nemțești din această vreme, satele 'n chesti poartă și azi urme orientate tot aci mai trebuie menționate neexistând implicit nici prăția oficială suficientă, coltre nemțești au fost în vremea de în rând cu românii, la disca jăfătorilor de neam tătăresc, lonați de stăpânire.

După trecerea Dobrogei stăpânirea românească, s'au cunoscut coloniștilor vechișiluri de proprietate, iar celor n'aveau zece hectare. Îl se gea lotul. Dacă unul dintre izăniștii din migrațiunea a veniți după această repartepământului dobrogean — sputut fi puși pe picior de mălitate cu cei de mai naite, nu e a statului român. El a ceea ce a fost cu puțință, rezervat acestor coloniile tament economic, cultural și kakrai, care le-a dus la bună se ce o au astăzi. Din monoged-lui Georgescu nu vedem so dintr'o singură manifestare populația aceasta nemțească purta față de statul român Decă decât recunoșcătoare: este bat cântec popular de pe timpuboiului din urmă, intitulat „ger dela Turtucaia” și reproduc pag. 39.

DIN RAIUL HORTIST

(Continuare din pag 3-a)

așijderea renumită, pentru că Molnar nu a plătit și o restanță de impozite de 130 de mii de pengő (adeacă de aproape 4 milioane de lei).

Avocatul lui Molnar a publicat în n-rul din 13 crt. al lui „Pesti Hirlap” o desmințire, arătând că a fost la mijloc o greșală, deoarece Molnar a fost impus după un venit de 200 de mii de pengő pe câtă

vreme venitul îi este de 120 de mii; administrația financiară și-a constatat greșala, și cum Molnar a plătit mereu, se poate să-i fie dator statul, și nu dănsul fiscalului.

Am reprodus această știre pentru un amănunt prețios dat de avocatul lui Molnar. Și anume: după venitul de 200 de mii de pengő, contribuabilul Molnar a fost impus cu 60 de mii de pengő.

Șomerii d-lui Gömbös

Ziarul budapestan „Magyarság” a publicat la 14 Nov. crt. o dare de seamă foarte bizară, despre adunarea dela 12 crt. a comitetului general al Camerelor agricole din Ungaria. „Magyarság” spune că s’au rostit câteva plângeri, despre cari raportul oficial n’a făcut amintire.

Iată-le:

Iosif Vásáry, membru al Casei magnaților, a arătat că în județul Hajdu (județul Dobrișinului) s’a bătut toba prin safe că nu

se va da ajutor de șomaj decât aceluia cari s’au înscris sau se înscriu în partidul așa-zis unitar al guvernului.

Contele Hoyos Miksa a a daos că și d-sa are cunoștință despre asemenea proceduri.

Agricultorul Mihai Berta din Hodmezővásárhely a arătat că în ținutul de unde el se procedează tot așa cu ajutoarele date flămânzilor, cu deosebirea că se mai dau și haine aceluia ce se înscriu în partidul domnului Gömbös.

Numai trei la o mie!!!

Din revista presei dela 11 Nov. crt. a semioficiosului „Budapesti Hirlap” aflăm că ziarul guvernamental „8 orai ujság” se ocupă sub titlul: „Nono legare la glie”, de copiii de țărani din școlile secundare din Ungaria.

Ni s’arată după ultima publicație a Oficiului Statistic, că dintre elevii acestor școli ungurești numai trei la mie sunt copii de țărani — repetă: numai trei dintr’o mie!

„Budapesti Hirlap” rezumă astfel concluziile confratelui său guvernamental.

„Rămânerea n’ urmă a țăranimii în domeniul cultural e un fenomen care-și are rădăcinile în toată organizația economică și socială a țării”.

Cu alte cuvinte: în iobăgia în care e ținută țăranimea, și n’ spiritul nemeșesc de castă care stăpânește și astăzi Ungaria.

Se ia pentru impozite țăranilor ultimul bob de grâu!

Oficiul Ligii Revizioniste, „Pesti Hirlap”, arată în darea de seamă a debaterilor parlamentare dela 13 Nov. crt., apărută n’ n-rul din 14 Nov., că deputatul Lenart Lang a vorbit la camera despre grozăviile fiscalității, arătând că chestiunea impozitelor e astăzi cea mai arzătoare chestiune în Ungaria, deoarece „licitațiile au luat așa de mari proporții, încât în multe locuri se ia țăranilor și ultimul bob de grâu”.

„Dacă ministrul finanțelor n’are înțimă și cuvență pricepere — a spus deputatul Lang —, ministrul agriculturii ar trebui să se îngrijească ca să asigure producția. Se ia fără milă tot ce se poate lua.”

„Ca în Bakony!” — a adăugat deputatul Ioan Mojzes; ceea ce pe românește ar veni: „ca în Vlășia!” (Aluzie nu numai la faimosii bandiți din codrii dela Bakony, ci totodată și la faptul, că astă vară guvernul Gömbös a ținut în umbra aceluia codrii un consiliu de miniștri de trei zile, despre care-a trimbatat că a fost destinat să fericească total țara ungurească.)

După întreruperea de mai sus a lui Mojzes, deputatul Lang a adăugat:

„E absurd să se impună și azi agricultorii pe baza unui preț al bucatelor de 30—35 de pengő” (adeacă de 900—1050 de lei, cât era prețul grâului acum 7-8 ani).

Iarăși flămânzii

Din „Uj Magyaraság” din 10 Nov. crt.:

Comisia de conscriere a flămânzilor din județul Vas a cerut guvernului ajutoare pentru 16 mii de șfometaji.

„Cifrele vorbesc”

Semioficiosul „Budapesti Hirlap” a publicat la 9 Nov. crt. sub titlul acesta, în cadrele editoriale, o statistică comparativă a cheltuielilor casnice din Boemia și Moravia și ale celor din Slovacia și Rusia subcarpatică.

Precum ați înțeles din această simplă arătare, e vorba de o instigație regionalistă, separatistă. „Budapesti Hirlap” își publică statistica pentru că să dovedească că cehii au un mai bun tratament din partea stăpânirii cehoslovace, decât îl au slovacii și rutenii, pentru că în Boemia și n’ Moravia se cumpă-

ră pe an săpun de 27 de coroane și 9 fileri de cap de locuitor, pe câtă vreme slovacilor nu le dă mâna să cumpere decât de 19 coroane și 33 de fileri, iar rutenilor numai de 5 coroane și 54 de fileri.

„Budapesti Hirlap” mai aduce și alte asemenea dovezi, dar e de prisos să le înșirăm. E vădit pe deplin și din această comparație cu săpunul, câtă rea credință și mistificare e n’ editorialul semioficiosului. Pentru că se scapă din vedere cu bună știință, că n’ Boemia și Moravia lumea e mai cultă, mai orășenită, pe câtă vreme slovacii și rutenii, oamenii de munte, țărani, ținutul de Ungaria până la 1918 în ignoranță, nu dau atâta pe n’grăjirea corporală.

Dacă deosebirea aceasta dintre cehi și slovaci și mai ales rutenii e regretabilă, apoi ce să mai spunem despre țăranimea din Ungaria!

„Budapesti Hirlap” a arătat că în Boemia și Moravia se cheltuie n’tr’un an pe mâncare 5614 coroane de gură de om, în Slovacia 3026, în Rusia 1814.

Ei bine! Să se compare cifrele acestea cu ce a arătat în parlamentul unguresc la 23 Oct. crt. Tiberiu Eckhardt (vezi relația din „Uj Magyaraság” dela 24 Oct.): că în satul Szeghalom din Bichiș venitul anual al țăranilor e de 92 de pengő și 48 de fileri, adeacă de 5 fileri pe zi; că situația e așa în cele mai multe părți ale Ungariei; că în special în județele Bichiș, Clongrad, Hajdu, Bihorul-unguresc, Szolnok, Borșod, lumea n’are încă de-acuma din toamnă bucate.

Și-acum faceți o socoteală:

Cât se câștigă pe un într’un sat unguresc, și cât se dă pe săpun într’un sat slovac sau rutean.

250 de mii de inși cari nu-și plătesc creditorul

Din „Magyarság” dela 10 Nov. crt.: Croidorii din Budapesta au făcut o listă neagră a celor cari nu plătesc. Figurează n’ ea 250 de mii de inși cari au tras creditorilor chiulul în anii din urmă.

Nu se schimbă cu un atentat harta Europei

Agentia Rador anunță din Belgrad: Febra revizionistă maghiară este perfect redată în ziarul „Vreme”, care reproduce o hartă geografică, publicată de ziarul maghiar „Nagy Magyarország”.

În această hartă, Cehoslovacia este împărțită între statele care formează blocul visat de Ungaria: între Polonia, Ungaria, Austria și Italia; Transilvania românească este reprezentată ca o republică autonomă, sub protec-

Aniversarea regentului Horthy

Vineri s’au împlinit 15 ani de când actualul regent al Ungariei, comandantul armatei albe ungurești lăsată în ființă în Panonia de trupele noastre de ocupație, și-a făcut în urma retragerii armatei românești intrarea n’ capitala maghiară.

Evenimentul — precum am mai aratat — a n’ceput să fie comemorat încă din Septembrie. Principalele serbări comemo-

rativă au avut loc acum mâna și alaltăeri.

La 11 Nov. s’au organizat cântări manifestării în toate trele mai mari din Ungaria, campamente ostășești, culari etc.

Vineri au avut loc la Budapesta mari manifestării militare, filări în fața regentului, instituțiile și autoritățile a repaos duminical.

Bibliografie

Cărți, reviste

Săptămâna aceasta a apărut la Timișoara n’ editura autorului o carte deosebit de valoroasă, necesară fiecăruia care vrea să-și verifice ideologia social-politică: „Curențele social politice contemporane — Critica materialismului istoric”, de dr. C. Groșoreanu.

Ne rezervăm să o analizăm amănunțit în numărul nostru viitor.

D. Hegedüs Loránd se ocupă în „Pesti Hirlap” din 11 Nov. crt. de o carte a profesorului de istorie Eugen Kasztner dela Universitatea ungurească din Pécs, apărută recent la Florența, în colecția „Studii și documente despre renașterea italiană”, sub titlul: „Cavour și Kosuth. — Studii și documente inedite”.

Cartea lui Kasztner întinde să arate — după cum reiese din articolul d-lui Hegedüs — că dela Cavour incoace Italia a luptat mereu pentru independența de austrieci a Ungariei, în granițele avute de Ungaria până la Trianon. Se citează un document (pag. 121—128), în care se spune că ducându-se Balăceanu la Cavour în anul 1859, ca să-i ofere alianța Principatelor românești în schimbul recunoașterii unirii lor și al cedării Ardealului, Cavour a răspuns că dacă le trebuie alianță eu prețul Ardealului, pe el nu-l interesează soarta Principatelor românești.

„Acesta — încheie Hegedüs — e un astfel de strigăt din mormânt al lui Cavour, pe care trebuie să-l audă fiecare italian și ungar”.

Noul număr, depe Sept. și Oct. al neintrecut de elegantei reviste orădane „Familia”, redactată de confratele M. G. Samarineanu, publică în afara de un bogat material literar și critic

semnat de d-nii Octav R. Dianu, Sandu Tudor, Damian, Elena Farago, Rădulescu, A. de Herz, Soare, Radu Gyr, Vladimiroară, Samarineanu etc., studii cari se cuvin semnate aceste coloane.

D. prof. G. Sofronie se de demersul făcut în Sept. de ministrul externe al Pa-

la Geneva.

D. Alexandru Olteanu p sub titlul „Transilvanismul turca ungară” un articol ed despre groaza ce i-a cuprins eci dela Budapesta când a zut cum începuse să se dualizeze n’ detrimentul tismului literatura maghiară Ardeal, și arată ademenit s’au adresat dela Budapesta vremea din urmă scriitorilor guri dela noi. Încă acum ș scriitorii unguri din Arde, fost intruniți la Budapesta, ceai la soția primului minist Bethlen, și ca urmare lega acestor scriitori cu Budapesta devenit din ce în ce mai st „Desele vizite din Ungaria confratilor noștri minoritari spune n’ încheiere autor avantajele excesive ce li se a acolo pe toată linia, și m seamă influența Budapestei pra orientării minorităților birintul politice internaț sunt semne, cari trebuie s pună pe gânduri”.

În chip deosebit trebuie s ruim asupra ciclului de „ bihorene” al d-lui Teodor directorul liceului Gojdu și ședintele secției bihorene a Antirevizioniste. Ni se infâr n’ numărul acesta splendid gură a lui Alexandru R conductorul bihorenilor din mea așa zisă a naționaliștilor portuniști (1848—1881). Sur studiul d-lui Neș, foarte bo lucruri inedite, dovezi ale naționalism de adevărată dacoromană, care-l situează Alexandru Roman printre cel pilduitori reprezentanți ai romanismului.

Vom mai remarca paneg „Regele Alexandru”, „Louis thou”, „Poincare”, semnate de Samarineanu, Octavian Suluș G. Bota, și n’ special foarte tesantele „Pagini militare” războiul de întregire ale d-lui neral Scarlat Panaitescu.

Nu o’afi făcut nicio a rie citind și laudând „Gazeta Antirevizionistă”. Aduce mereu aminte că apar greutăți nriase, din sâr și truda redactorului ei, achitați-vă abonamentul.

Cum a trădat regimul unguresc post-belic țărănimea maghiară

— O declarație senzațională a prim-ministrului Gömbös —

Guvernul Gömbös — precum bine se știe — a venit la putere cu 95 de promisiuni, dintre cari a stăruit îndeosebi asupra următoarelor două: distrugerea cartelurilor și colonizarea prolețarilor agricoli.

A sfârșit prin a se da legat de mâni și de picioare cartelurilor, și a amâna la infinit colonizările, pe cari le făgăduise pentru a mpăca țărănimea și a păstra totuși în ființă latifundiile.

Despre aceste făgăduite și neîncepute nici până astăzi colonizări de proletari agricoli vorbim și 'n altă parte a „Gazetei Antirevizioniste”. Aci vom stăruia asupra unui lucru de mare senzație, ce s'a spus la 18 Iunie 1933 într'un articol din „Magyarság” al deputatului și ziaristului Ștefan Milotay, astăzi director al noului ziar guvernamental și hitlerist „Uj Magyaraság”.

Articolul d-lui Milotay se referă la următoarea declarație făcută de d. Gömbös în parlament în luna anul trecut, când s'a războit cu latifundiarilor legitimiști cari li făceau mizerie:

„După război — spunea generalul Gömbös — a venit regentul, a venit guvernul Bethlen. Sistemul acesta a apărut concepția conservatoare în contra reformelor radicale, ori, aceste reforme ar fi nimic totuși în dauna acelor cari astăzi își uită să fie recunoscători. A apărut proprietatea acelor ce erau periclități să li se clatine poziția printr'o radicală reformă agrară. Lucrul acesta trebuie fixat, pentru că sistemul acesta (sistemul Horthy-Bethlen), nu poate fi tratat de peste umăr. El a săvâr-

șit o faptă pentru cari l se cuvine recunoștință”.

Prin declarația aceasta, generalul Gömbös s'a mărturisit continuator al politicii feudale, anti-țărănești, a contelui Bethlen. Dar această declarație mai spune ceva. Spune (rezumăm după un articol din „Magyarság” dela 18 VI. crt. al citatului Ștefan Milotay) că, între hortism și habsburgism s'a făcut la înscăunarea horthismului o învoială: latifundiarilor legitimiști renunță în folosul regentului

Horthy la pretențiile lor de reintronare a Habsburgilor, iar în schimb regimul horthist le asigură intangibilitatea latifundiilor. O mai grozavă acuzație — scrie Milotay — decât aceasta a generalului Gömbös, nu s'a rostit încă la adresa regimului maghiar post-belic, care a trădat poporul unguresc, și nu în folosul vechilor latifundiarilor, ci al capitalismului care a pus mâna pe latifundiile salvate printr'o atât de urită târguială.

Instigații post-mortem în contra lui Barthou

Ni-a scăpat la timpul său un articol în legătură cu atentatul dela Marsilia, publicat la 12 Oct. în „Uj Magyaraság” de faimosul Tiberiu Eckhardt, primul delegat al Ungariei la Liga Națiunilor.

Articolul e intitulat: „Geneva sau Marsilia”, și ar vrea să zică că Ungaria merge cu supărările sale la Geneva, fiindcă nu intră în practicile ei atentate, și fiindcă dacă nu s'ar duce la Liga Națiunilor cu ponosuri, Ardealul s'ar transforma într'o Macedonie.

În corpul articolului se vorbește în așa chip despre Louis Barthou, încât să-i justifice asasinarea. Spune că dela vizita lui Barthou în România, tratamentul ungarilor din Ardeal a devenit indescriptibil de sălbatic, și situația acestor unguri a ajuns deșperată. „Tinerii nu se pot însura, copiii nu se pot naște, mizeria și prăpădul e soarta ungarilor din finuturile deslipite.”

Așa glăsuiește d. Eckhardt. Să nu ne scandalizăm însă, fiindcă, precum am arătat cu cuvintele sale în n-rul întâi al „Gazetei Antirevizioniste”, primul delegat al Ungariei la Liga Națiunilor a spus-o singur în parlament, că a trebuit să intenteze

unora și altora din Budapesta 30 de procese de calomnie, fiindcă l-au acuzat că a făcut parte din banda falsificatorilor de franci francezi.

Măsuri în contra tipăriturilor maghiare ațățătoare

„Pesti Hirlap din 13 crt. anunță că guvernul jugoslav a interzis Sâmbăta trecută importul în țară al oricărui fel de tipăritură din Ungaria, și astfel cu începere din săptămâna trecută n'a mai intrat în Iugoslavia nicio publicație budapestană.”

Același ziar anunță, că n ședința din 10 Nov. a Camerei deputaților din Praga ungarul Iuliu Alapi a protestat că ministerul de instrucție cehoslovac a dat ordin să se confişte din bibliotecile școlilor maghiare 271 de cărți ungurești.

Faceti-vă datoria
subscriind la împrumutul intern

Doi desaxați

Un fost ministru de externe unguresc, Gustav Gratz, a ținut deunăzi o conferință la „Societatea Politică” din Viena. A vorbit — precum arată „Budapesti Hirlap” dela 8 Nov. crt. — despre trei pericole ce-o amenință pe Ungaria: pericolul nemțescului „Drang nach Osten”, pericolul slav și pericolul expansiunii balcanice, și despre politica externă ce-o dictează ungarilor pericolele, acestea: o politică de orientare-apuseană, de colaborare cât mai strânsă cu Austria, și (foarte logic, nu?) de stăruire 'n lupta revizionistă, pentru readucerea la Ungaria a ungarilor desfăcuți de ea prin tratatul de pace.

A fost o conferință ca toate conferințele ungurești. Atât de puțin deosebită de altele, încât nici n'ar trebui să luăm act despre ea. Pentru că 'n singurul punct ce s'ar părea strident al acestei conferințe: afișarea unei politici antigermane, nu-i nimic deosebit. Ungaria cochetează mereu dela război încoace cu Germania, — se știe asta. Acum însă din cauza cștelor cari îl strânge Jankapuszta, d. Gömbös a trebuit să fugă la Roma ca să dea asigurări că nu mai are cu Berlinul nimic, și 'n timp ce presa budapestană îi ține isonul pe-această temă, d. Gustav Gratz îl secondează prin conferințe în capitala austriacă. Duplicitatea ce s'ascunde în purtarea aceasta nu-i însă de loc de mirare la unguri. Deci, și 'n privința aceasta, nimic deosebit în conferința d-lui Gratz.

Și totuși se cuvine să vorbim despre ea.

PENTRU CA GRATZ ACESTA NU-I UN GÖMBÖS OARECARE, CARE A AVUT O ASCENDENȚĂ NEMȚEASCĂ ȘI-ACUM ZICE CĂ E TOT AȘA DE UNGUR CA PRESUPUSUL ARPAD. D. GRATZ, NEAMȚ DE ORIGINE, ALTFEL ÎNSĂ UNGURIZAT PÂNĂ DINCOLO DE ULTIMA LIMITĂ CE ȘI-O POATE PERMITE UN RENEGAT, ESTE PREȘEDINTE DELA MOARTEA MARTIRULUI BLEVER ÎNCOACE AL ASOCIAȚIEI CULTURALE NEMȚEȘTI DIN UN-

GARIA, ADECA AL SINGUREI ORGANIZAȚII TOLERATĂ A-COLO CELOR O JUMĂTATE DE MILION ȘI MAI BINE DE GERMANI.

Iată cine vorbește — și încă la Viena! — despre pericolul nemțescului „Drang nach Osten”, care 'nseamnă 'ntâi de toate acordarea cuvenitelor drepturi cetățenești germanilor din Ungaria! Ba mai vorbește și despre realipirea la Ungaria a ungarilor din Mica Infelegere, ceea ce, în gura unui ungar renegat, care de sigur numește maghiari în sinea sa și pe foștii săi conaționali germani desrobiji, nu-i formula cea mai modestă a revizionismului.

Dar s'a întâmplat ca această conferință a renegatului președinte impus al nemților din Ungaria, să ne intereseze și direct. Adecă pe noi românii.

Conferința d-lui Gratz a fost precedată de-o introducere u-mată de o multumită a președintelui „Societății Politice” dela Viena. A d-lui Nicolae Dumba, despre care „Budapesti Hirlap” spune că a lăudat *campatul* — sic! — cu care urgențează Ungaria, sprijinită pe un spirit pacific (sic!), revizuirea tratatului de pace.

Rețineți acest nume. Pentru că-i al unuia al cărui moș a român — din serla uriașe a acelor „greci” cari au dat atâtea somități Austro-Ungariei — se declara român și avea cu românii cele mai strânse legături.

Franța nu mai primește muncitori unguri

Am arătat într'unul din numerele trecute ale „Gazetei Antirevizioniste” măsurile ce s'au luat în Franța față de muncitorii din Ungaria, ca urmare a atentațului dela Marsilia.

Legafia franceză din Budapesta a adus acum la cunoștința celor ce vor să meargă la lucru în Franța — precum citim în „Pesti Hirlap” din 13 Nov. — că li se refuză intrarea în țară dacă nu au mai dinainte vr'un angajament, dovedit cu viza respectivului inspectorat al muncii.

Comandanți koșutiști de lege românească

Acum 112 ani s'a născut pe pământul Ardealului un militar despre care cavalerul Ioan de Pușcariu arăta în ale sale „Familii nobile române” (vol. II. p. 71) că este de lege românească, dintr'o familie (adaog: existentă și astăzi) de preoți români, — Ioan Czech de Sescior. Revoluția lui Kossuth, căreia i s'a alăturat, a găsit simplu căpitan, pentru că în câteva luni Ludovic Kossuth să-l facă, cum a mai făcut și pe alții, general în lege. După revoluție, Ioan Czech s'a refugiat în Ungaria la fel cu ceilalți conducători ai răscoalii ungurești, și după o serie de peregrinări aventuroase prin Franța și Italia a ajuns în Argentina, unde a avut un rol destul de important: A fost pus în fruntea

unei oștiri trimise în contra Paraguayului, dar boala l-a oprit să ia parte la campanie; i s'a încredințat apoi într'o vreme paza graniței sudice, apoi direcția Academiei Militare. A murit la 1904, și a fost revendicat de două popoare: de unguri cu cari n'a avut comun decât incidentala participare la revoluția koșutiștă, și de armenii din Ardeal. Românii l-au uitat fără părere de rău.

Preocupată cum o știm, să exploateze orice pretext în favoarea campaniei sale 'n contra granițelor actuale, iredenta ungurească s'a legat și de amintirea acestui militar, și i-a organizat acum doi ani un... centenar, la 110 ani dela naștere. Greșeala de calcul nu contează,

pentru că nu exactitatea cronologică importă, ci exploatarea cât mai cu tâmbălău a bunei credințe a străinătății.

Ioan Czech (sau Tețu) n'a fost singurul comandant de lege românească al răsculașilor lui Kossuth. Au mai luptat în fruntea acestei șoviniste oști de răsculași și alții, dintre cari vom aminti aci pe principalii: generalul Moga, fost o scurtă vreme generalisim, și colonelul Gheorghe Pomuș, ajuns apoi comandant de corp de armată în Statele Unite ale Americii și apoi consul general al acestor state în Rusia.

Despre generalul Pomuș s'a publicat în „Temesvári Hirlap” din 11 Nov. crt. o foarte interesantă relație, asupra căreia finem să atragem atenția. O dată un nepot al lui, directorul depozitului de lemne al municipiului Timișoara, și aflăm din ea următoarele:

Generalul Pomuș se trage dintr'o familie de români macedoneni, venită aici acum vreo 400 de ani. O ramură a familiei are descendenți în Ardeal, iar alta — care s'a îmbogățit mult — s'a așezat în Bănat și 'n părțile orașului Jula din Ungaria de azi. Generalul Pomuș se trage din ramura aceasta julană. Tatăl său Ilie, era mare moșier la Jula, și a avut patru copii: pe el, pe vestitul doctor vienez Constantin Pomuș (de care s'a ocupat în anii trecuți d. prof. univ. dr. Bologa dela Cluj) și pe Dumitru și Ilie, rămași agricultori. Ilie e tatăl d-lui Pomuș din Timișoara, dela care avem relația reprodușă de „Temesvári Hirlap”. Despre doctorul Constantin Pomuș aflăm din această relație, că în mâinile lui și-a dat sufletul Mitropolitul Șaguna.

Gheorghe Pomuș era să se facă avocat. Voia să studieze dreptul, dar frate-său, doctorul, l-a înscris la Academia militară, după mân-

tuirea căreia a fost repartizat la un regiment vienez.

Cairera de mai apoi i-au determinat-o tovarășii dela Academia Militară. Fusese acolo coleg cu generalii koșutiști de mai apoi, executați la Arad: cu Leininger și Pöltenberg, de-asemena cu Klapka. Izbucnind revoluția koșutiștă, Pomuș a venit la Komárom, unde comanda garnizoana timișoreană Klapka. Acesta l-a făcut colonel.

Unde și 'n ce chip a luat parte la răscoala koșutiștă, nu ni se spune. Aflăm însă pe larg cariera ce i-a rezervat-o soarta după ce s'a expatriat în urma înfrângerii koșutiștilor în America de nord.

A emigrat după revoluție la New-York, unde a lucrat la loja masonă Pithagora, și și-a deschis un birou de avocat și apoi de notar public. Pe vremea colonizărilor s'a făcut apoi fermier în provincia Jova. Iscându-se apoi războiul dintre finuturile ameri-

Când un primar ungar devine pentru presa budapestană primar român

În „Magyarság” din 29. VII. crt. s'a publicat o informație infidelă foarte suspect: „E interesant a critica pe un primar român”. Am numit-o suspectă, pentru că e năiaioară când în loc de valah, se spune în coloanele acestei șoviniste gazete române.

Sub titlul acesta suspect ni se spun după „Szalontai Lapok” următoarele:

În „Szalontai Lapok” s'a băgat de vină primarului Salontei, că în loc să folosească trăsura primăriei pentru drumuri oficiale, o lasă la dispoziția familiei sale. Din cauza aceasta fratele primarului a atăcat în stradă pe ziaristul Iosif Reményi, autorul articolului, drept ce primarul i-a revocat gazetei dreptul de colportaj. Reményi a făcut denunț

în contra agresorului, iar ca urmare primarul l-a amenințat că-l scoate afară din oraș.

Precum vedeți, avem de-a face cu o știre care vrea să arate ce sălbatic sunt tratați ungurii în România.

Afișarea aceasta e însă scandalos de falsă. „Magyarság” a publicat numele ziaristului maghiar, dar a uitat să publice și pe-al primarului, și anume dintr'un motiv prea serios: pentru că primarul Salontei nu-i nici român nici dat cu românii, ci-i maghiar sadea, și încă poate mai maghiar ca d. Reményi, care de vreme ce se cheamă că e ziarist și se mai numește și Reményi (nume de fabricație nouă), poate să fie mai de grabă descins din Galizia.

Tot așa ar vorbi dacă i-ar imita statele vecine?

La Budapesta s'au re'nceput de vreo săptămână conferințele. Și se conferențiază — nici că se putea altfel — numai pe coarda revizionistă.

La una dintre societăți — cf. „Bud. Hirlap” din 8 crt. — a ținut o asemenea conferință d. Oliver Eötvényi, vicepreședintele Asociației maghiare a afacerilor externe. A vorbit despre „Revizuirea tratatului de pace și apărarea minorităților din teritoriile pierdute”, și între altele a adus cele mai puțin modeste laude regimului naționalităților din fosta Ungarie. A citat ca o dovadă a generozității ungurești, că nemaghiarii au fost primiți și în rândul nobililor. Adecă a laudat regimul naționalităților din fosta Ungarie tocmai pentru unul dintre păcatele lui cele mai mari, acela de-a fi condiționat acordarea libertăților de renegarea neamului din care-ai făcut parte, și de a spori cu unguri ieșiți dintre nemaghiarii numărul aceluia cari împilau popoarele neungurești.

D. Eötvényi nu-i original. D-sa nu face decât să imite o teorie despre care am mai avut și vom mai avea prilejul să vorbim, afișată nu odată în chestie de tratament minoritar de d-nii Bethlen și Gömbös.

Precum spuneam în alt număr al „Gazetei Antirevizioniste”, în răspunsul ce l-am dat lui „Erdélyi Hirlap” dela Arad care căuta să laude în același chip cad-nii Bethlen, Gömbös și Eötvényi tratamentul minoritar al fostei Ungarii, ce-ar zice oare marii maghiaroni dela noi, dacă s'ar acomoda și România acestei teorii ungurești?

Păstrați toate numerele „Gazetei Antirevizioniste” pentru colecție.

La numărul ultim din Decembrie — precum am făgăduit dintru 'nceput — vom anexa un sumar pe categorii al tuturor numerelor apărute.

canne nordice și sudice pe chestiunea sclăviei, colonelul Pomuș a stat de partea lui Lincoln, în contra sclavajului, și a luat parte la lupte sângeroase. În lupta dela Shiloh a avut o bravură decisivă, în urma căreia i s'a dat ca general de brigadă comanda regimentului 15 din Jova. A comandat apoi un corp de armată. Avea decorația Blue Arrow.

După război a fost numit consul general al Statelor-Unite la Petrograd, și a stat în funcția aceasta 12 ani. A sfârșit-o tragic, omorât de nihilisti la Smolensk. E îngropaț în acest oraș, în cimitirul săracilor. L-au înmormântat pe cheltuiala lor niște americani din Smolensk, iar generalul Shelkap i-a ridicat o cruce.

A rămas despre tristul lui sfârșit o relație dela 21 Febr. 1903 a consulului general american dela Petrograd, Crawford. Se spune în aceasta că asasinarea s'a n'ntâmplat cu 10 ani în urmă (deci la 1893), se descrie apoi — ca mai sus — înmormântarea, apoi se arată că s'au găsit (probabil la 1902—1903) două lăzi rămase dela el, cu hârtii

și alte relicve, la sedria orfanală din Petrograd. Averele, conform testamentului, i-a fost împărțită între săracii din oraș.

Au rămas după dânsul — spune apoi relația d-lui Pomuș din Timișoara — o moșie căpătată prin donație publică, două mori și 9 conace. Averele acestea a rămas sub îngrijirea unui curator din America, cu nume evreo-maghiar, dr. Arpad Kremer. Rudele dela Julia au încercat în mai multe rânduri s'ajungă în posesiunea moștenirii, însă zadarnic. S'a și 'nceput o judecată, la judecătoria de ocol din Julia, dar nu s'a mers mai departe. S'au prezintat atâția urmași, încât judecata a trebuit înlăunț în curte. O rudă, Gurzó (Gurzău), a încercat înainte de război să se ducă în America, ca să se intereseze mai de aproape de lăsamântul generalului. A fost însă expedit 'napoi de 'ndatăce și-a pus piciorul pe pământul american.

Acum — spune în încheiere nepotul dela Timișoara al generalului — se interesează de cinstirea memoriei lui Gheorghe Pomuș clubul Rotary.

Țara înjurăturilor

Sub titlul „MICI PETE DE RUȘINE BUDAPESTANE”, s'a publicat în „Pesti Hirlap” din 26 VIII. crt. un articol al lui Márkus Lászlo, în care se spun următoarele:

„Nu există alt oraș pe lume, unde să se 'njure pe stradă atâta ca la noi, și dacă s'ar organiza o olimpiadă a sudălmilor celor marite, oricare matador al străzii budapestane ar câștiga cu uriașă superioritate campionatul olimpiadei”.

Constatarea aceasta ne aduce aminte o predică din timpul războiului a episcopului Prohászka Otokár, care a profetizat ungurilor că nu se poate să câștige războiul un popor care întrece în injurături pe Satana.

Iredentism cu de-a sila

Am mai vorbit și în numărul trecut și în alte numere ale „Gazetei Antirevizioniste” despre dese plângeri ce s'au rostit prin oficiul Ligii Revizioniste „Pesti Hirlap”: că publicul unguresc nu-i destul de respectuos față de statuile și monumentele iredentiste, ci trece pe lângă ele fără să le bage în seamă, că nu se 'nflăcărează la exhibițiile patriotarde, că proprietarii de case nu arboresc drapelul tricolor în zilele iredentiste, etc.

Se vede că recriminările n'au avut niciun efect, căci iată ce ne destăinuie în n-rul său din 7 Nov. crt. ziarul guvernamental și hilerist „Uj Magyaraság”:

La inițiativa primului ministru ministerele au dat poruncă slujbașilor publici să cinstească stindardul și monumentele eroilor, și a reglementat astfel această cinstire:

E obligatoriu pe o rază de 30 de metri să-ți ridici pălăria când trece un stindard — chiar dacă-i în teacă —, sau când treci pe lângă un monument al eroilor. La trei metri îți ridici pălăria și-ți pleci capul sau te uiți militărește la steagul sau la monumentul respectiv, și mergi așa până ai trecut trei metr. de ele.

Ordinului acestuia i s'a făcut o aspră critică în „Magyarság” din 8 Nov., printr'o scrisoare adresată redacției de un colonel pensionat. Scrisoarea e intitulată: „Să nu profanăm memoria eroilor noștri!” „Nu știu — spune colonelul pensionat — s'a dat deja intradevăr acest ordin, dar ca vechi militar tare i-aș ruga să-l revoace, de cumva e încă pe drum. Să nu profanăm memoria eroilor noștri cu asemenea paradă civilă de stradă, pentru că aceasta nu provoacă la spectatori reverință, ci stârnește râsul. Căci pe cât e de normal salutul din cap la armată, pe atât e de comic la civili. De altfel e și o absurditate să fie adevărată reverință la civilul pe care-l pui să măsoare întâi distanța până la statuie sau la steag... S'ar putea vorbi și despre aceea, că o mare parte dintre slujbașii publici sunt femei. Oare și pe femeii vor să le silească ca să defileze în fața statuiilor și-a steagurilor cu saluturi militărești prost imitate?”

După călătoria d-lui Gömbös la Roma

Președintele consiliului de miniștri maghiar a făcut Luni partidului guvernamental două expozeuri, unul la o întrunire publică și altul la partid.

În privința politicii interne a spus că a făgăduit o reformă electorală, și se va ținea de cuvânt, introducând votul secret pe baze conservative; apoi că consiliul de miniștri ținut astă vară la umbra codrilor din Bakkony s'a ocupat de chestiunea colonizării și a fidei-comisurilor, adecă a latifundiilor familiare inalienabile. S'a mărginit la atât, fără să facă nicio precizare.

În ce privește călătoria la Roma, a fost foarte laconic, nespușând decât atât: că nu-i adevărată știrea ce s'a lansat, după care ar fi intervenit vreo răceală între Ungaria și Italia, și că acordul dela Roma nu exclude adeziuni noi, cu condiția însă, ca noile state aderente să-și însușească condițiile obiective, între cari a amintit revizuirea.

Ar reieși din declarația aceasta, că revizionismul unguresc ar fi făcut la Roma noi progrese, și anume că d. Mussolini ar fi fixat ca condiție sine qua non a aderării altor state la sistemul său de politică externă satisfacerea revizionismului maghiar. Ni se pare însă că d. Gömbös s'a aventurat în afirmații prea personale.

Dintre cele ce-a mai spus, se cuvine remarcată numai justificarea ce a dat-o revizionismului maghiar:

„Dreptul nostru la aceasta (la revizuire) este indiscutabil, pe baza tratatelor de pace, pe baza drepturilor istorice și pe baza legilor statisticii. Acestea din urmă dovedesc că ungurimea, prin numărul ei de aproape 13 milioane de oameni, cu care întrece proporția tuturor popoarelor ce-au trăit pe teritoriul fostei monarhii, are drept natural să dețină în bazinul dunărean o importanță politică mai mare decât aceea

care i-a destinat-o tratatul de pace reducând-o la un teritoriu de 93 de mii de km. pătrați. Față de aceasta, în statele vecine de-șin puterea asupra altora națiuni cu mult mai puțin numeroase, pe teritoriile ce li-au revenit disproporționat din grația tratatelor de pace” (cf. „Budapesti Hirlap” din 13 crt.)

Așa poate glăsuia unui popor de renegați prim-ministrul unei țări din a cărei populație de 8 milioane și jumătate de locuitori 4 milioane și jumătate au și astăzi, mărturisit în chip oficial, nume neungurești, iar restul de 4 milioane sunt în bună parte unguri cu nume maghiarizate de o jumătate de secol încoace.

D. Gömbös e totuși modest. Putea să vorbească și ca faimosul Urmanczy, care aiurește visând o nație maghiară de 30 de milioane de inși.

De geaba orice până nu se democratizează Ungaria!

Deputatul Ștefan Milotay, directorul gazetei guvernamentale „Uj Magyaraság”, a publicat în n-rul din 11 crt. al gazetei sale un articol de comentarii la călătoria la Roma a d-lui Gömbös, și pus următoarea concluzie:

„Orice succes de politică externă nu poate fi durabil și datorită tuturor de rezultate sigure, decât dacă-i dă 'n interior o acoperire fizică și materială o țară și societate sănătoasă și tare, gata să fie pusă la orice încercare. E valabil în chip însușit acest adevăr în ce-o privește pe Ungaria!”

D. Milotay explică apoi: De geaba-s orice succese externe până nu se democratizează țara dându-i-se o altă structură socială

Mărunte și felurite

La 1938 se împlinesc 900 de ani dela moartea lui Ștefan cel Sfânt, întâiul rege al Ungariei. S'au început încă de-acuma pregătirile pentru organizarea comemorării.

Precum am arătat și într'un alt număr al „Gazetei Antirevizioniste”, în Ungaria se fac de zor cercetări istorice și arheologice, privitoare 'n special la epoca regilor arpadieni. „Pesti Hirlap” din 11. XI crt. anunță că s'a desgroat în pustietatea Hártybaciului o biserică din sec. al 12-lea, și că se lucrează la desgroarea vechii cetăți dela Nagykanizsa. Alte săpături se fac la Veszprem, la Szekesfehervár, etc. După „Magyarság” din 15. XI crt., săpăturile ce se fac muzeul din Mișcolț pe locul luptei dela Muhl, unde-au fost înfrânte de tătari oștirile lui Bela al IV-lea, au dus la rezultate senzaționale: s'au descoperit ruinele orașului Muhl, distrus de tătari și refăcut apoi. Printre altele s'a dat peste o biserică de dinainte de tătari, dispărută în sec. al 16-lea.

La Budapesta a încetat de-a vieată în vârstă de 70 de ani șeful inspectorului școlar cu nume suspect, Gastav Madzsar, născut la Sătmar.

Ziarele budapestane din 10 crt. au anunțat că episcopii romano-catolici din Ungaria au revocat dispoziția din 1926 prin care interzisese fetelor catolice să facă cercetășie. S'au pus pentru următoarele condiții: Cercetășele să stea sub controlul școlii; să se întregască mijloacele pedagogice ale cercetășiei cu ceea ce dispun preoții; exercițiile să fie în armonie cu fletul femeesc, și să se excludă exercițiile cari se potrivesc numai pentru băeji; preoții și călugărele să nu poată participa la campamentele cercetășelor.

La 20 Nov. au loc la Budapesta manifestații legitimiste, prilejul zilei de naștere a lui Otto de Habsburg, fiul cel mare al ultimului rege ungar, care împlinește 22 de ani.

Legăturile partidului maghiar dela noi cu Ungaria

— Ce trebuie știut despre congresul interminoritar dela Berna —

Deunăzi, în ajun de-a se des- de parlamentul, s'a ținut la o ședință a comitetului par- ticular maghiar, ca să discute chestiunile ce se pun pe tapet într'un ajun de sesiune parlamentară. Și să la eventuale măști, obișnuite cu asemenea ședințe.

S'a raportat comitetului multe probleme. S'a protestat în contra stă- de așediu și-a cenzurii, s'a vorbit despre „prigoanele” din Bucovina — adică despre acțiunile ce s'a început acolo pentru înducerea la matcă a românilor cuizati —, s'a protestat în con- tinutul câtorva școli pri- vate maghiare din regiunea Ca- lor, cari s'au făcut vinovate a fi înscris copil de șvabi în vda ordinelor categorice cari creau acest proselitism, și apoi raportat despre „soarta” angajării înaintate de partidul maghiar la Geneva și despre con- gresul interminoritar ținut acum două luni la Berna.

Ne vom opri mai stăruitor aci ultima dintre aceste chestiuni: congresul așa-zis interminoritar, pentru că congresele acestea sunt cea de tot puțin cunoscute opi- nei noastre publice.

„Gazeta Antirevizionistă” s'a ocupat de congresul dela Berna, arătând ceea ce au des- tinat în Septembrie despre con- tinutul acesta gazetele ma- gari inițiate.

De astă dată vom reținea ceea ce arată în revista sa și a par- ticular maghiar, în „Magyar Ki- lóbség” dela Lugoj, no. 20 din 14. X. crt., d. Elemer Jakabffy, același care a reprezentat parti- dul maghiar la congresul inter- minoritar și a raportat acum co- mitetului general al partidului.

O nouă comisie de anchetatori la o- rizont!

Sunt în n-rul amintit două dări seamă despre numitul congres. Într'una se arată, că deoarece Liga Națiunilor se ferește tot mai mult să se ocupe de chestiunea minoritară — stilul i-al revistei gojene — congresul a hotărât, în speranța că se va sezisa apoi Liga Națiunilor, să înființeze în oameni obiectivi (sic!) o co- misie pentru studierea chestiunii minoritare în diferitele state (sic!) comisia aceasta va avea apoi să dea „verdicte”.

„Dacă până la congresul in- terminoritar viitor — spune apoi autorul — vor ieși un însemnat număr („jó nehány”, — sic!) de astfel de verdicte din acest nou felier al congreselor minoritare”, și speră că prestigial congresul și al chestiunii minoritare va face progrese, dimpreună cu chestiunea păcii.

DIN ARTICOLUL AL DOILEA AL REVISTEI AFLĂM CEEA CE BĂNUIAM DELA ÎNCEPUT: CĂ PROPUNEREA DE MAI SUS A FOST FĂCUTĂ DE D. ELEMER JAKABFFY, DELEGATUL PARTIDULUI MAGHIAR DIN ROMÂNIA.

Propunerea i-a fost aceasta: Să se „numească” o comisie din bărbați cari s'au ocupat la diferitele întruniri internaționale de chestiunea minorită- ților, ca să facă cercetări la fața locului, să prezinte Ligii Națiunilor pe- tiții — adică pînă — și să informeze presa mondială. Comisia să se ocupe și de situația ace- lor minorități reprezentate în congresul interminoritar, pe seama cărora trata- tele de pace nu au clau- ze, și aceasta din cauză că s'a recunoscut (???) că drepturile asigurate prin tratatele de pace pentru unele din mino- rități sunt drepturi mi- nime pentru toți.

Congresul — evident — și-a însușit propunerea d-lui Jakabffy, și a ră- mas să se alcătuească lista persoanelor cari vor fi cooptate în comisie.

Mână 'n mână cu d. Eckhardt

Propunerea aceasta a delega- tului partidului maghiar din Ro- mânia și hotărârea aceasta a con- gresului interminoritar are nevoie de câteva explicații.

Să reținem întâi de toate com- mitența dintre-acest congres și dintre sesiunea Ligii Națiunilor, și-apoi: că d. Eckhardt, primul delegat al Ungariei la Liga Na- ționilor, a cerut exact ceea ce-a cerut d. Jakabffy: o comisie care să ancheteze așa-zisele ponoase ale minorităților din Mica În- țelegere.

Cererea formulată foarte găl- gios de d. Eckhardt a căzut, ar- rătându-i-se șeful delegației ma- ghiare că nu poate veni cu ase- menea pretenție o țară care apli- că minorităților sale tratamentul cel mai sălbatic.

A venit deci d. Jakabffy, dele- gatul partidului maghiar la con- gresul interminoritar, ca să pună la cale cu ocolul ceea ce d. Eck- hardt nu reușise. Fiindcă din sân- nul Ligii Națiunilor nu s'a putut numi — din motivul adineauri amintit — o asemenea comisie de anchetă, delegatul partidului maghiar din România a pus con- gresul așa-zis interminoritar să- și facă el o comisie de-acestea, alcătuită din oameni „obiectivi” cari s'au dovedit la congresele in-ernaționale că-i preocupă Ches- tiunea minoritară, — și-anume: ca să seziseze Liga Națiunilor prin „verdicte” (ași înțeles!) și- apoi să informeze presa mondială.

E de prisos să mai stăruim a- supra obiectivității unei aseme- nea comisii. Ceea ce era de sub- liniat am subliniat-o: complicita- tea Jakabffy-Eckhardt, sau mai corect: complicitatea dintre parti- dul maghiar dela noi și Ungaria. Mai trebuie să stăruim asupra unui fapt cere- lese din propunerea d-lui Jakabffy:

Dupăcum d. Eckhardt vo- ise o comisie de anchetă a Ligii Națiunilor pentru mi- noritățile din Mica Înțelegere, delegatul partidului maghiar a pus congresul așa-zis in- terminoritar să hotărască numirea unei comisii care să ancheteze tratamentul mi- noritar din țările cu mino- rități reprezentate în con- gresul lor. Ceea ce înseam- nă: că în Ungaria nu se va face nicio anchetă, de- oarece minoritățile de acolo nu sunt acceptate la congre- sul care totuși se numește interminoritar, după cum nu sunt reprezentați nici româ- nii din Iugoslavia, Bulgaria, Albania, Grecia, etc.

Să se știe, adică, despre acest congres așa-zis in- terminoritar, că-i adunarea re- prezentanților unor mino- rități alese pe sprânceană. Criteriul alegerii lor ar fi să fie acesta: sunt primite în Asociația minorităților și în congresele ei minoritățile constituite, adică reprezen- tate 'n parlament ca atare. Ceea ce, în chip natural, ar trebui să însemne: că dacă într'o țară o minoritate et- nică oarecare e diferențiată pe convingeri sau scopuri de clasă, de religie, etc., cum sunt diferențiate la noi un- guri, în unguri de-ai parti- dului maghiar al nemeșilor și'n unguri de-ai partidului maghiar democrat, sau cum sunt în Cehoslovacia, unguri social-catolici, unguri națio- naliști, etc. — trebuie să fie acceptate în Asociația in- terminoritară și în congresul ei toate nuanțele constituite. Ori, d. Jakabffy și compa- nia nu primește acolo decât pe cine reprezintă un partid politic centrifug, iar dacă într'o țară sunt mai multe partide centrifuge ale acele- iași minorități, pe cel mai iredentist dintre ele, și-anume pe cel care are mandat dela vreo iredentă de peste gra- niță să-și reclame monopolul reprezentării minorității cu pricina.

Aceasta în ce privește pe partidele ungurești sau ale altor minorități cu scopuri similare.

În ce privește pe mino- ritățile indesezirabile (pe ro- mânia din Balcani și de aiurea, pe germanii, slova- cii și sârbii din Ungaria), a reieșit evident din cele arătate adineauri, că In- ternaționala minoritară a d-lui Jakabffy refuză să le primească 'n sânul ei, legându-se de pretextul că nu au o reprezentanță po- litică recunoscută. Românii din Macedonia s'au presin- tat într'un rând la congre- sul d-lui Jakabffy, dar au fost dați afară. Cei din Un- garia, și toți ceilalți mi- noritari din țara d-lui Hor- thy, nici n'au încercat mă-

car să se înfățișeze, pen- trucă ar fi fost vai de ca- pul lor, — iar d. Jakabffy și compania nu s'au ocupat de ei în zece ani niciodată, după cum acum când pro- pune și hotărăște să se în- ființeze foarte obiectiva co- misie de anchetă pe care d. Eckhardt n'o putuse obține a dela Liga Națiunilor, îi li- mitează sfera cercetărilor la țările ale căror mino- rități etnice au reprezentanți în congresul d-sale.

S'au convenit spuse acestea, pen- truca lumea românească să fie deplin lămurită când va auzi că a luat ființă ca mână comisia cerută de delegatul partidului ma- ghiar din România, și că-și face apariția 'ntre noi ca să ne an- cheteze.

Ocupațiile popii »maghiaro- ortodox» din Budapesta

Un ziar guvernamental (probabil tot „Függetlenség”, în continuare la ceea ce a publicat la 4 Nov. despre exorcizii cu ajutorul cărora a căutat oficialitatea să maghiari- zeze biserica ortodoxă din Un- garia), se ocupă de indeletnicirile fostului consilier de poliție și actualmente preot maghiaro-or- todox caterisit la Budapesta, dr. Ioan Ruzskó.

Arată — precum aflăm din n-rul din 14 Nov. al lui „Ma- gyarság” — că dr. Ruzskó se ocu- pă între altele și cu afaceri de asigurări, și-i publică niște chi- tanțe și alte hârtii de „afaceri”.

Păcat că „Magyarság” nu destăi- nuc totul, și că nu ni-a căzut încă 'n mână gazeta guvernamentală cu pricina. Trebuie să fie lucruri foarte interesante.

Nu mai puțin e însă intere-

O revoluție despre care nu se știe decât după 20 de ani

În „Magyarság” din 10 crt s'a produs o interesantă destăinuire făcută deunăzi de generalul Sir Al. Godrey la un banchet din Oakland (Noua Zelandă). Ora- torul a spus că la sfârșitul anu- lui 1914 a fost în țara burilor din Africa o răscoală antiengleză despre care nu se știe pân'acum, și care a fost reprimată în câteva săptămâni de generalii Botha și Smuts cu ajutorul unor trupe a- duse din Noua-Zelandă.

„Șoimii” la Curtici

„Șoimii României” și-au înfi- nțat deunăzi o secție la Curtici, punând-o sub conducerea d-lui director școlar Dragoș. Înogu- rarea are avut loc în cadrele unei frumoase serbări artistice, cu prilejul căreia d. deputat dr. Adam Iancu a ținut o foarte in- structivă conferință despre im- portanța ce o are educația fizică deosebit pentru cei depe gra- niță.

sant și comentariul lui „Magyar- ság”. E chiar savuros.

Precum aratăm în pagina „Din raiul hortist”, partidul d-lui Gombos se ocupă de asemenea cu a- sigurări. Și-anume, impune tuturor partizilor să se asigure pentru înmormântare.

„Magyarság” se miră deci că gazeta guvernamentală poate băga lui Ruzskó de vină că se ocupă și el cu asemenea lucru, care-i este îngăduit unui partid guver- namental. De ce partidului dela putere să-i fie îngăduit a face asigurări, iar preotului nu? A! i-ar fi de sigur îngăduit și lui Ruzskó, dacă s'ar fi înscris la guvern!

„Magyarság” incheie spunând că pe viitor nu va mai fi nevoie de popii, deoarece va îngropa pe cetă- țenii Ungariei partidul d-lui Gombos.

Delicios și-adevărat!

Înștiințare

Din cauză că unul dintre cei cărora li om trimis dela 'nceput „Gazeta Antirevizionistă” ni-au refuzat-o după 6-lea număr, oprindu-și cele cinci numere din- tât, am învitat prin numărul al 7-lea pe cel cărora li-am trimis ziarul și n'ar fi vrând să-l abo- neze, să ne înapoleze numărul al 7-lea, cunoscând că șapte nu- mere de probă dintr'o asemenea gazetă îl pot fi oricui suficiente, și că dacă nu ne vor înapola numărul al 7-lea dar ne vor returna numărul al 8-lea sau alt număr din viitor, îi vom arăta cu numele 'n gazetă.

Am avut după înștiințarea a- ceasta bucuria să nu primim niciun retur din numărul al 7-lea și-al 8-lea.

Ne-am pomenit însă după al nouălea număr, că trei domni cărora li s'a trimis „Gazeta Anti- revizionistă” dela început: d-nii dr. Ilarie Holom din Dumbrăveni, Ilarie Buia din Târgu-Murăș și M. Gaspard, secretarul Sfatului negustoresc din Galați, ni-au trimis 'napoi numărul al 9-lea,

reținându-și-le cele opt precedente. Tot astfel d. Iulian Predescu, pre- fect în Turnu-Severin, cărula, i-am trimis ziarul dela n-rul al 3-lea, ni-a înapoiat al 10-lea număr, re- ținându-și-le pe cele anterioare.

Îi somăm și pe această cale să ne achite costul numerelor reți- nute și cheltuiola poștel.

Adăugăm pentru acel cărora li se va trimite pe viitor ziarul, la cererea lor sau la o eventuală recomandare, că nu putem să dăm nimănui de probă mai mult de trei numere, și dacă nu ni le înapoiază îi vom trece în rândul abonaților, obligându-i în caz că ne vor înapola mai apoi zia- rul, să achite numerele ce li s'au trimis.

Adresăm această înștiințare și celor cari ne cer ei gazeta, deoa- rece ni-a fost dat zilele acestea să facem o experiență dintre cele mai penibile, cu un funcțio- nar public care după ce ni-a ce- cerut să-i trimitem gazeta și să-l trecem în rândul abonaților, ni-a trimis ziarul înapoi, spunând că de când l-a intrat în casă „Ga- zeta Antirevizionistă”, nu mai are pace cu nevastă-sa unguroat- că.

O chestie penibilă la Budapesta:

A spart buba la faimoasa federală a societăților iredentiste „T. E. Sz.”

— Cum a putut să finanțeze „T. E. Sz.” pe atentatorii croați —

Cititorilor noștri le este 'ndeajuns de cunoscută federala societăților iredentiste din Ungaria, așa-zisa Asociație a societăților sociale, vestită mai cu seamă sub numele prescurtat «TESZ».

Este asociația al cărei nume s'a pomenit mereu în legătură cu afacerea falsificărilor de franci francezi.

Este asociația care se pomeneste 'ntotdeauna când e vorba de jumalirea 'n scop iredentist a bugetului comunelor din Ungaria.

Este asociația care diriguiește manifestațiile societăților iredentiste ale repatriaților și ale tuturor organizațiilor maghiare puse 'n slujba iredenței.

Este asociația despre care presa jugoslavă și cehoslovacă a dovedit că e partașă dimpreună cu faimoasa organizație militaristă „Move” la atentele teroristilor croați.

O preșidenție bizară

Asociația «TESZ» stă sub comanda dlui Gömbös.

Alături de primul ministru e președinte la «TESZ» d. Eckhardt, care înainte de-a fi ajuns prim-delegat al Ungariei la Liga Națiunilor, s'a lăudat în parlament c'a trebuit să intențeze 30 de procese de calomnie pentru că au spus despre dânsul că-i amestecat în afacerea falsificărilor de franci francezi.

Dacă aceste două preșidenții te miră și nu prea, amestecul regentului Horthy în treburile Asociației «TESZ» este mai mult decât hazardat din partea acestora cari l-au așezat.

Politicianizarea iredenței

De-un an și jumătate «TESZ» a apucat pe-un drum care a făcut-o foarte odioasă 'n ochii ungușorilor.

Adecă: s'a politicianizat de tot. S'a transformat în partid al dlui Gömbös.

Se știe că pe chestia asta a fost anul trecut un mare conflict între d. Eckhardt și 'ntre primul ministru. D. Gömbös, care tot-atunci a uzurpat pe contele Bethlen în drepturile lui asupra partidului guvernamental, a pus pe membrii Asociației «TESZ» — deci inclusiv pe cei ce nu fac politică guvernamentală — să-i presteze jurământ. D. Eckhardt, care pe-atunci nu era guvernamentaloid, a demisionat din cauza aceasfă dela co-preșidenția lui «TESZ». Pe urmă însă a revenit.

Intre timp, politicianizata TESZ s'a dat din zi în zi tot mai rău în spectacol, confundându-se cu partidul dlui Gömbös. Pe vremea când d. Gömbös dădea vestitele iureșe prin țară fiind câte două, trei discursuri pe săptămână, asistența i-o formau întotdeauna oamenii lui „TESZ”, iar suita cu care pleca din Budapesta aceiași oameni, în frunte cu Baros și cu Szörtsey, amândoi pomeniți mereu în legătură cu afacerea falsificărilor de franci francezi.

Din pricina aceasta i s'au adresat dlui Gömbös prin presă câteva aluzii și pe urmă somații, ca să se descotorosească de societatea care-l făcea de rușine, dar primul ministru s'a făcut că nu înțelege.

„Săptămânile muncii naționale”

Generalul Gömbös a inventat acum anul o mare trăznaie: „săptămâna muncii”, constând

din expoziții ale tuturor branșelor din țară, ceace de sigur nu era lucru rău, dar mai ales din congrese logoreice învâlmășite talmeș-balmeș, câte zece-cincisprezece într'o zi, ale tuturor societăților din țară, chemate la Budapesta cu scop politicianist și firește iredentist.

La „săptămâna” din

Interpelarea contelui Somsich

Meicuri s'a rostit în Camera deputaților o interpelare de mare senzație, redată fidel numai în «Magyarság» și 'n «Pesti Hir-lap» (n-rul din 15 Nov.).

A vorbit contele Somsich, în legătură cu aniversarea celor 15 ani dela intrarea regentului Horthy în Budapesta, arătând că a fost foarte penibil începutul acestei sărbătoriri, așa cum a fost făcut acum o lună și jumătate în combinație cu «săptămâna muncii naționale» a asociației «TESZ».

Contele Somsich a arătat că a fost adus regentul la o paradă de bălci, care-a fost în același timp o bațjocire a uniformei militare, deoarece «TESZ» a îmbrăcat în uniformă ofițerească niște inși ce făceau reclamă unei beri, împingând butoaie de bere.

Neregulile dela „TESZ”

Pornind de-acî, interpelatorul a arătat că la „TESZ” se petrec lucruri dintre cele mai necurate. Incă de astă primăvară a atras atenția dlui Gömbös, iar astă vară i-a adus neregulile la cunoștință printr'o scrisoare, dar primul ministru n'a luat nicio măsură. În schimb, scrisoarea dlui Somsich a ajuns la regent, care, prin urmare, era pus în cunoștință de cauză când și-a dat figurarea la „săptămâna” lui „TESZ”.

A arătat apoi că neregulile cele mai mari le săvârșește la „TESZ” președintele ei executiv, numitul Szörtsey (cel pomenit în legătură cu falsificările de bancnote franceze).

Omul acesta s'a apucat de când e d. Gömbös la putere să se vizeze atotputernic. Dă în numele lui „TESZ” decorații, uitând că aceasta-i prerogativa regentului. A instituit acum un ordin

Răspunsul ministrului de interne

La penibila interpelare a răspuns imediat ministrul de interne Keresztes-Fischer, declarând că guvernul n'a avut comun nimic cu «săptămâna» lui «TESZ» (întreruperea lui Györky: «a fost reprezentat

toamna aceasta — în chip foarte puțin delicat — a fost adus ca centru de atracție regentul Horthy.

Și buba — fiindcă a spart în sfârșit — de aci a spart. Dela compromiterea regentului.

«al onoarei maghiare», și a pus o gazetă să facă plebiscit pentru decernarea unor titluri de «muncitori ai națiunii», aranjând ca să i se dea lui voturile cele mai multe.

Contele Somsich a spus în legătură cu aceasta: «Dacă cineva vine în țară cu desăgii în spate și se 'mbogățește peste noapte, își fine automobil și apartament de 15 camere, și dacă în calitatea aceasta i se cuvine titlul de primul între muncitorii națiunii, ce să zică ultimul dintre zileri, care își câștigă coaja de pâine cu muncă trudnică!»

Șperț nu glumă

Interpelatorul a vorbit apoi despre șperțul ce-l are „T. E. Sz.” dela căile ferate cu prilejul „săptămânii naționale” ale muncii: 1 pengő și 60 de fileri de fiecare călător ce vine la Budapesta, adică 48 de lei.

E lesne să-și imagineze fiecare despre ce sume poate fi vorba, când s'aduc la aceste „săptămâni ale muncii naționale” zece și sute de mii de călători, și mai ales e lesne să-și închipuie fiecare ce splendidă afacere fac căile ferate, după ce e vorba de călătorii cu reducere de 50%.

Contele Somsich a declarat că este precis informat despre acest șperț, și anume dela un prefect, care voia s'aducă la „săptămâna” din anul acesta 100 de membri ai consiliului județean, dar a fost rugat de cei dela căile ferate să nu i aducă, deoarece pe ele fiecare om venit cu acest prilej la Budapesta le costă un pengő și 60 he fileri, ce trebuie dați asociației „T. E. Sz.”.

Contele Somsich a declarat că este precis informat despre acest șperț, și anume dela un prefect, care voia s'aducă la „săptămâna” din anul acesta 100 de membri ai consiliului județean, dar a fost rugat de cei dela căile ferate să nu i aducă, deoarece pe ele fiecare om venit cu acest prilej la Budapesta le costă un pengő și 60 he fileri, ce trebuie dați asociației „T. E. Sz.”.

Răspunsul ministrului de interne

La penibila interpelare a răspuns imediat ministrul de interne Keresztes-Fischer, declarând că guvernul n'a avut comun nimic cu «săptămâna» lui «TESZ» (întreruperea lui Györky: «a fost reprezentat

oficial»), apoi că «gestiunea lui TESZ cade sub o anumită excepționalitate», și că s'a deschis o anchetă, care este în curs.

Despre șperțul dela căile ferate n'a spus niciun cuvânt.

Dela „TESZ” la Jankapuszta

Vom adăuga atâta numai la cele de mai sus:

„TESZ” a fost acuzată de presa iugoslavă, pe baza constatărilor anchetei în chestia teroristilor, că a finanțat pe atentatorii croați.

Chestia divulgată acum de contele Somsich, cu șperțul de 48 de lei de fiecare călător dat de Căile ferate acestei federale a asociațiilor iredentiste, explică multe.

Fără să mai adăugăm și celelalte chestii: cei zece pengő (300 de lei) dați anual lui „TESZ” de fiecare comună rurală, cei 20 de mii de pengő dela municipiul Budapesta, și alte asemenea sume cari se poate presupune că sunt de respectabile, de vreme ce până acuma n'au transpirat în public.

Săptămâna

In țară am avut o săptămână de preocupări dintre cele serioase: împrumutul de înzestrare, readucerea la matcă a desromânizațiilor, deparazitarea țării prin cea mai mare razie pomenită vreodată la noi problema culturală a graniței de vest în legătură cu câteva inaugurări de școli în Sătmar și Sălaj, comemorarea unui veac și jumătate dela zidirea catedralei din Orade, și apoi parlamentul: cu problemele sale de înzestrare a armatei și-a țării, de reorganizare a corpului de parașutieri, a administrației, a învățământului profesional și de restabilire a moralei publice printr'o lege a responsabilității ministeriale și alta de urmărire și pedesire a prevaricatorilor banului public. Ni s'au fâgăduit prin mesoșul regal numai aceste șase legi. Șase, bune definitive și respectate, sunt tocmai de-ajuns.

Comisia Skoda și-a depus raportul în parlament. Ministrul instrucțiunii a desmintit că ar fi vorba despre desființarea gradațiilor corpului didactic.

Luni a murit Mitropolitul Moldovei, I. P. S. S. Pimen Georgescu.

La Consiliul de război din București se anchetează 11 studenți comuniști, în cea mai mare parte evrei, cari lucrau cu Budapesta și Viena.

S'au arestat în cursul săptămânii câțiva teroristi bulgari cari se refugiaseră la noi.

In lumea politică: O demonstrație a georgiștilor în contra cenzurii și-a stării de asediu, prin abținerea dela deschiderea parlamentului și prin adunări judefene. Intrevederi mareșal Averescu — C. Argetoianu și mareșal Averescu — G. Brătianu. D. ministru de externe N. Titulescu a avut consfătuiri cu șefii de partide, în legătură cu marile probleme externe dela ordinea zilei.

Săptămâna externă a fost dominată de chestiunea atentatului dela Marsilia și de pregătirile războinice ale marilor puteri.

Iugoslavia a sezisat în chestiunea atentatului Societatei Națiunilor, al cărei consiliu se 'ntrunește peste câteva zile. In vederea acestei așteptate surprize, Ungaria s'a aranjat cu Italia, Austria și Polonia. Se va vedea ce sprijin diplomatic va avea dela ele. De-ocamdată Austria și Italia au ajutat-o amândând extrădarea lui Percevic, Pavelici și Kvatervic, capii ban-dei care a pus la cale asasinatul.

Moment remarcabil: în Iugoslavia s'a ajuns la un început de pacificare generală. Croații au înaintat regentei un memoriu prin care asigură că stau solidari alături de toată Iugoslavia pentru păstrarea integrității teritoriale, și cer amnestie politică.

Din Germania. Anglia, Statele Unite, au venit mereu știri despre inarmări. O știre de senzație: Germania inarmează de mai multă vreme pe irlandezi. Guvernul Statelor Unite ale Americii a cerut parlamentului credite extraordinare pentru ca să facă din armata americană cea mai tare armată din lume.

In Franța, schimbarea de guvern a domolit total fricțiunile politice. Atenția e concentrată iarăși la apropiatul plebiscit din Saar.

Din Spania vin știri că guvernul se clatină iarăși.

INFORMAȚIUNI

Abonamente:

Pe un an 160 lei

Pe șase luni 90 lei

Pentru autorități, instituțiuni, întreprinderi 600 lei.

La sfârșitul acestei luni se va desveli la Budapesta un bust al lui Bonfiniu, istoricul regelui Matia. Au uitat cei dela Budapesta ce a scris Bonfiniu despre originea lui Matia și despre români? Sau dovedirea prieteniei italo-maghiare impune chiar și amnezii de acestea, egale altădată 'n ochii iredenței ungurești cu o trădare?

In «Magyarság» din 11. XI crt. se publică numele noilor doctori promovati de Universitatea din Budapesta. Figurează între ei unul Paul Regdsán.

Ratificarea tratatului de pace a fost comemorată Marți în parlamentul unguresc printr'un discurs al deputatului Ianoșy Gabor, care a spus între altele —

cităm din „Pesty Hir-lap” dela — că în ținuturile ocupate gurii nici ruga nu se pot urice rește”.

Domnul Ianosy a uitat să mintească despre parastasele dentiste dela biserica minor din Arad. despre Kajaba al copiei romano-catolice a Oradei despre statuile iredentiste din catedrala dela Timișoara și desumedenia celorlalte provocări și le poate permite la noi biserică ungurească, subvenționată statul român. A uitat de asemenea — asta mai lipsea, să nu uităm — despre bisericile ortodoxe mănăști din Ungaria în cari predică cu jandarmul la spaț sau despre bisericile unite în vorporate după 1919 la episcopat maghiară a Haidudorogului, cari nu se pomenesc o frântură de rugăciune românească.

Societățile repatriaților au ținut Marți la sediul faimoasei Tesz adunare de protestare 'n compăcii dela Trianon.